



**JELENTÉS**  
**A BÜKKÁBRÁNYI LIGNITBÁNYA TERÜLETÉN**  
**2011-BEN VÉGZETT ÁSATÁSOKRÓL**

**Bükkábrány-Bánya IV. lelőhely**

A Vatta község közigazgatási területén található Bükkábrány-Bánya IV.lelőhelyet 2006 tavaszán és őszén végzett terepbejárásokon azonosították a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai. A tőle 300 méterre folyó Csincse-patakot nyugatról kísérő, környezetéből jól érzékelhetően kiemelkedő magaspart északi lejtőjén és annak lábánál, a Csincse árterében, közvetlenül a Mátrai Erőmű Zrt. Bükkábrányi lignitbányájának bányagödre mellett található a lelőhely.



1. kép

A bánya művelési területére eső lelőhely próba- és megelőző feltárására 2011. szeptember 16. és 2011. november 30. között került sor, több kisebb megszakítással. Ezek oka a Bánya régészeti munkálatokkal kapcsolatos adminisztrációjának nehézkes haladása, valamint az a körülmény, hogy a IV. lelőhellyel párhuzamosan egy, a Bánya területén található másik lelőhelyen (Bükkábrány-Bánya VII. lh.) is dolgoztunk.



2. kép

A lelőhely északi, északkeleti és keleti részén, már a Csincse árterében kisméretű, kerek, a humuszoskor népvándorlás korinak meghatározott foltok, jelentkeztek 1-1,5 m vastag, a magaspartról lemosódott humusz, szubhumusz réteg alatt. Ezek nagy része a lelőhely területének kibővítése során került elő. Az ásatáson feltárt 58 objektum kétharmada a népvándorlás korinak meghatározott korszakú kis telephez tartozik. Rövid idejű megtelepedésre utal a nagyon szegényes leletanyag, valamint hogy a népvándorlás kori objektumok legtöbbször nem is került elő semmilyen lelet. Az objektumok túlnyomó része víznyerő gödör, ezek mellett egy-két igen sekély, kisméretű gödör vagy gödöraljat tártunk fel. Külön említést érdemel a korszakba tartozó, délkeleti sarkánál bejáratl ellátott földbemélyített ház. A lelőhely népvándorlás kori leletanyagának 90 %-a ebből az objektumból került elő. A népvándorlás kori telep rövid idejű pásztorszállásként való értelmezése mellett szól a szegényes leletanyag, az objektumok típusa, valamint az, hogy a

két, nagyméretű, mély gödör egyikében a gödör alján fiatal szarvasmarha váza került elő. Helyiek elmondása szerint egészen a Csincse-patak 1950-es évek közepén történt szabályozásáig csak nagy állattartást lehetett folytatni az ingoványos ártérben.

A lelőhely délkeleti szélénél, a magaspart északi lejtőjén összesen 12, a mezőgazdasági munkálatok és a természetes erózió által erősen bolygatott, igen rossz állapotú késő bronzkori urnasír került elő. A magaspart lábánál még 1,5 méter vastag humuszréteg a magaspart teteje felé fokozatosan vékonyodik, az urnasíroknál csupán 30-40 cm. Azok nem mélyedtek az altalajig, csupán a humusz-szubhumuszba voltak beásva. Ez magyarázza rossz állapotukat.

A gépi humuszolás során több, objektumhoz nem köthető, szórvány lelet (patics, kerámia, pattintott kövek) került elő az altalaj feletti rétegekből. Ezek minden bizonnyal a magaspartól mosódtak le.

A lelőhely északnyugati sarkában egy újkori tanya maradványai kerültek elő: gémeskút alapját alkotó kisméretű, terméskövekből rakott kőkör, tőle pár méterre téglá- és kötörmelékkal feltöltődött kút; ezek közvetlen közelében szétszántott köves, téglás törmelék.

### **Bükkábrány-Bánya VII. lelőhely**

A lelőhelyet terepbejáráson azonosították a miskolci Herman Ottó Múzeum régészei 2006-ban a Mátrai Erőmű Zrt lignitbányájának területén Bükkábrány községtől 2 km-re. A környezetéből kimagasodó északkelet-délnyugati irányú vonulaton középső neolit (AVK) és szarmata leleteket gyűjtöttek. Ezt követően 2011. 06 16. és 2011. 11 30. között végeztek régészeti munkálatokat a HOM munkatársai és tártak fel közel 3 hektáron egy AVK-, és egy szarmata települést.

Az ásatási felszín területét egy, a bánya által létesített csorga vágja egy általunk keletinek illetve nyugatinak nevezett területre. Tekintve, hogy a feltárási terület nem fedte le a terepbejáráson meghatározott lelőhely területét, az ásatás során folyamatosan bővítettük az ásatási felszín az indokolt irányokba.

Az ásatási felszín folyamatos bővítésével közel 500 régészeti objektumot tártunk fel, melyek túlnyomó része a nagy kiterjedésű, AVK korú településhez tartozott. Ezen belül sikerült feltérképezni a telepszerkezetet. A nyugati ásatási terület eredményei alapján a következő struktúrát sikerült megállapítani: az északnyugat-délkeleti tájolású cölöpszerkezetes házak a velük azonos irányba tájolt agyagkitermelő gödrök, *Längsgrube*-k között, azoktól délkeletre eltolva helyezkedtek el. A cölöplyukak jelezte házaktól délkeletre kerültek elő a zsugorított csontvázas temetkezések, melyekben mellékletek nélküli, rossz megtartású vázakat tártunk fel. A házakat és a *Längsgrube*-kat észak, északnyugat irányból

szegényes leletanyagú, nagyméretű és szabálytalan alakú szemetesgödrök kísérték; észak, északnyugatról ezek határolják a neolit települést.



3. kép

A keleti felszínrész feltárásával ki tudtuk egészíteni a már vázolt telepszerkezetet. A csorgától keletre folytatódott a szemetes gödrökből, *Längsgrube*-kból és cölöphelyekből álló struktúra, azzal a különbséggel, hogy a házakat kísérő temetkezések közül csak egyet találtunk. A már ismert szerkezetet délkeletről egy nagyjából 50 m-es üres sáv kíséri. Ennek közepén egymástól nagy távolságra két, 7,50 m mély kutat tártunk fel. Az üres sávtól délkeletre megtükrözve megismétlődött az eddig megismert struktúra: cölöphelyek, *Längsgrube*-k és szemetes gödrök. Ebben a struktúrában két temetkezést sikerült feltárnunk a házakat kísérő, gazdag leletanyagot szolgáltató gödrökben.

A lelőhelyen, illetve annak környezetében zajló tevékenységre a leletanyagból lehet következtetni. A nagyméretű tárolóedények töredékei, őrlőkő töredékek utalnak a földművelésre, orsókarikák a szövés-fonás meglétére, a nagymennyiségű állatcsont az állattenyésztésre. Az AVK település jelentőségét a látványos teplanszerkezet mellett, a leletanyaga adja: többek között a nagyszámú (közel 40 db) idol, idoltöredék, kentaur.



4. kép

A csorgától nyugatra eső ásatási területen kerültek elő a szarmata objektumok. A korszakból feltártunk két földbemélyített házat, egyiket cölöphellyekkel. A többi szarmata objektum kerek, méhkas alakú tárológödör volt. Ezek többsége különálló csoportokban helyezkedett el. Egy részük félkörívben vett körbe egy üres területet, amin belül helyezkedett el az egyik ház. A gödrök viszonylag szegényes leletanyaga főleg állatcsontokból és kézzel

formált kerámiából állt. Ugyanakkor ezekből két kisméretű *terra sigillata* töredék, valamint két *terra sigillata* utánzat kisméretű töredéke is előkerült. A felszín délnyugati sarkában külön csoportban lévő méhkasos gödrök betöltése és leletanyaga eltért a többi hasonló gödörtől. Szenes, hamus betöltésükkel és a belőlük előkerült égett kerámiatöredékekkel valamilyen pusztulási réteget jeleznek. A késő szarmata korszakra keltezhető szarmata telep érdekessége, hogy a Csörsz-árok közelében, de azon kívül helyezkedik el.

2012 folyamán a neolitik település pontos kiterjedését, valamint északkeleti folytatását kívánjuk meghatározni.

Kalli András, Tutkovics Eszter

Miskolc, 2012. január 6.